

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสาร ของวัยรุ่นที่เข้ารับการบำบัดสารเสพติดในโรงพยาบาลป่าซาง จังหวัดลำพูน นั้น ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. สถานการณ์และสาเหตุการเสพยาเสพติด
2. การตัดสินใจ
3. การรับรู้และการเรียนรู้
4. ข่าวสารและการรับรู้ข่าวสาร
5. วัยรุ่นและความต้องการ
6. ผู้เข้ารับการบำบัดสารเสพติดในโรงพยาบาลป่าซาง
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สถานการณ์และสาเหตุการเสพยาเสพติด

สถาบันวิจัยรณรงค์ (2552) ได้รวบรวมจำนวนและร้อยละของผู้ป่วยทั้งหมดที่เสพยาบ้า และเสพร่วมกับยาอื่น ๆ จำแนกตามปีงบประมาณ 2549-2552 ไว้ดังนี้

ตาราง 1 จำนวนผู้ป่วยที่เสพยาบ้าและเสพร่วมกับยาอื่น ๆ จำแนกตามเพศ ปีงบประมาณ 2549-2552

ปีงบประมาณ	2549			2550			2551			2552		
เพศ	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
จำนวน	2,160	603	2,763	2,598	771	3,369	3,101	874	3,975	3,342	907	4,249

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของผู้ป่วยที่เสพยาบ้าและเสพร่วมกับยาอื่น ๆ จำแนกตามช่วงอายุ
ปีงบประมาณ 2549-2552

กลุ่มอายุ	2549	ร้อยละ	2550	ร้อยละ	2551	ร้อยละ	2552	ร้อยละ
0-14	47	1.70	56	1.66	80	2.01	142	3.34
15-19	640	23.16	732	21.73	1,002	25.21	1,153	27.14
20-24	755	27.33	985	29.24	1,010	25.41	1,021	24.03
25-29	706	25.55	897	26.63	1,027	25.84	1,020	24.01
30-34	356	12.88	383	11.37	510	12.83	578	13.60
35-39	135	4.89	155	4.60	182	4.58	214	5.04
40-44	81	2.93	101	3.00	84	2.11	78	1.84
45-49	27	0.98	35	1.04	54	1.36	30	0.71
50+	16	0.58	25	0.74	26	0.65	13	0.31
รวม	2,763	100	3,369	100	3,975	100	4,249	100

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละของผู้ป่วยที่เสพยาบ้าและเสพร่วมกับยาอื่น ๆ จำแนกตามสาเหตุการใช้
ยาเสพติดครั้งแรก ปีงบประมาณ 2549-2552

สาเหตุการใช้ยาเสพติด	2549	ร้อยละ	2550	ร้อยละ	2551	ร้อยละ	2552	ร้อยละ
ทดลอง	1,299	47.01	1,733	51.44	2,146	53.99	2,098	49.38
เพื่อนชวน	1,013	36.66	1,249	37.07	1,608	40.45	1,799	42.34
สนุกสนาน	161	5.83	78	2.32	62	1.56	105	2.47
เจ็บป่วย	2	0.07	1	0.03	0	0.00	12	0.28
กลุ่มใจ (มีปัญห)	106	3.84	141	4.19	88	2.21	114	2.68
ทำงานหนัก(ช่วยงานอาชีพ)	159	5.75	149	4.42	63	1.58	102	2.40
มีอาการอยากเสพ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
ถูกหลอก	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
ไม่ระบุ	2	0.07	0	0.00	0	0.00	1	0.02
อื่น ๆ	21	0.76	18	0.53	8	0.20	18	0.42
รวม	2,763	100	3,369	100	3,975	100	4,249	100

สำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (2550 : 64, 72) ได้สรุปสถานการณ์ปัญหาเสพติดด้านการบำบัดฟื้นฟู ปีงบประมาณ 2550 โดยจำแนกผู้เข้ารับการบำบัดสารเสพติด ตามอายุที่ใช้สารเสพติดครั้งแรก และสาเหตุการใช้สารเสพติดครั้งแรก ไว้ดังนี้

ตาราง 4 ผู้เข้ารับการบำบัดสารเสพติด จำแนกตามอายุที่ใช้สารเสพติดครั้งแรก และสาเหตุการใช้สารเสพติดครั้งแรก ปีงบประมาณ 2550

อายุที่ใช้สารเสพติดครั้งแรก	เพื่อนชวน	อยากลอง	สนุกสนาน	หายป่วย	ไม่สบายใจ	ช่วยงานในอาชีพ	สาเหตุอื่นๆ
< 7 ปี	9 (0.05 %)	10 (0.03 %)	0 (0.00 %)	1 (0.11 %)	1 (0.06 %)	1 (0.03 %)	1 (0.19 %)
7 – 17 ปี	8,532 (49.55 %)	16,602 (52.48 %)	1,026 (44.78 %)	78 (8.42 %)	586 (37.52 %)	451 (15.19 %)	163 (30.58 %)
18 – 24 ปี	6,254 (36.32 %)	11,169 (35.30 %)	873 (38.11 %)	269 (229.05 %)	519 (33.23 %)	898 (30.25 %)	177 (33.21 %)
25 – 29 ปี	1,386 (8.05 %)	2,177 (6.88 %)	211 (9.21 %)	147 (15.87 %)	211 (13.51 %)	562 (18.93 %)	76 (14.26 %)
30 – 34 ปี	548 (3.18 %)	961 (3.04 %)	100 (4.36 %)	159 (17.17 %)	114 (7.30 %)	453 (15.26 %)	37 (6.94 %)
35 – 39 ปี	284 (1.66 %)	423 (1.34 %)	31 (1.35 %)	74 (7.99 %)	69 (4.42 %)	301 (10.14 %)	34 (6.38 %)
> 39 ปี	205 (1.19 %)	295 (0.93 %)	50 (2.19 %)	198 (21.39 %)	62 (3.96 %)	303 (10.20 %)	45 (8.44 %)
รวม	17,218 (100 %)	31,637 (100 %)	2,291 (100 %)	926 (100 %)	1,562 (100 %)	2,969 (100 %)	533 (100 %)

โดยในจำนวนผู้เข้ารับการบำบัดทั้งหมด เมื่อจำแนกตามอายุที่ใช้สารเสพติดครั้งแรก และประเภทสารเสพติดนั้น มีผู้เข้ารับการบำบัดยาบ้าจำนวนมากที่สุด คือ 43,240 ราย โดยช่วงอายุที่มากที่สุด คือ 7 – 14 ปี จำนวน 20,028 คน (ร้อยละ 46.32) และ 18 – 24 ปี จำนวน 16,225 คน (ร้อยละ 37.52)

ผลการสำรวจของ เอแบคโพลล์ (2551: ออนไลน์) เรื่อง โครงการเฝ้าระวังรักษาคุณภาพ เด็กและเยาวชนไทยและทัศนคติต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย กรณีศึกษาตัวอย่างเด็กและ เยาวชนไทยอายุระหว่าง 10 - 24 ปี ทั่วประเทศ พบว่าเยาวชนไทยที่ใช้สารเสพติด ร้อยละ 74.2 ใช้ ยาบ้า ซึ่งเป็นสารเสพติดที่ใช้มากเป็นลำดับที่สองรองจากบุหรี่ ซึ่งมีร้อยละ 95.5 และให้สาเหตุการใช้ยาเสพติดอยู่ที่จิตใจของตนเอง เช่น ขาดสติ ขาดการยับยั้งชั่งใจ อยากลอง รักสนุก อยากทำร้าย ตนเอง ประชดชีวิต เป็นต้น รองลงมาคือ ร้อยละ 87.5 ระบุว่ามิสาเหตุจากการที่เพื่อนชักชวน และ ร้อยละ 85.6 ระบุว่ายาเสพติดได้ง่าย และมีราคาถูก และผลการสำรวจต่อเนื่อง (กัลยา ทับทิมทองคำ , 2553: ออนไลน์) โดยดำเนินโครงการระหว่าง พฤศจิกายน – ธันวาคม 2553 เด็กนักเรียน นักศึกษา ตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 5 จนถึงปริญญาเอกทั้ง 76 จังหวัดทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 21,572 ตัวอย่าง เมื่อคำนวณจากกลุ่มเป้าหมาย 9,240,981 คน พบว่ามีนักเรียนนักศึกษาที่ใช้ยาเสพติด ไม่นับรวม เหล้าบุหรี่ ยานอนหลับ ไม่นับรวมยาแก้ปวด ที่ใช้ยาเสพติดจำนวน เจ็ดแสนหนึ่งหมื่นกว่าคน หรือ 711,556 คน ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อจำแนกตามประเภทตัวยาสเสพติดที่ใช้กันในกลุ่มนักเรียน นักศึกษาดังแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงปริญญาเอก พบว่า มีจำนวน 316,110 ใช้กัญชา มีจำนวน 298,480 คน ใช้กระท่อม มี 214,020 คน ใช้สารระเหย มี 148,010 คนใช้ยาบ้า มีจำนวน 134,480 คน

วิทยากร เชียงกูล (2552 : 109 - 110) ได้อธิบายสาเหตุของความเสี่ยงในการในการติด แอลกอฮอล์และสารเสพติด ว่ามาจากหลายสาเหตุประกอบกัน เช่น แรงกระตุ้นที่อยากทำอะไร นอกคอก ทำหาย ดิ้นเด่น คล้อยตามกลุ่ม และต้องการให้เพื่อนยอมรับ เป็นต้น และเมื่อเพื่อนฝูง มาชักจูงให้ใช้สารเสพติดมักจะถูกชักจูงในแง่ที่ว่า เสพแล้วทำให้เกิดความสบายใจ ความคลั่ง ความกล้า รวมทั้งให้ความมั่นใจว่าเสพรั้ง 2 ครั้ง หรือนาน ๆ ครั้งไม่ทำให้ติด จะเลิกเมื่อไหร่ก็ได้ ผู้ที่สามารถถอนตัวออกมาได้ภายหลัง ต้องมีสุขภาพจิตค่อนข้างดี มีความภูมิใจในตนเองสูง คิดตัดสินใจด้วยตัวเองได้ และมีความสัมพันธ์กับทางบ้านค่อนข้างดี แต่วัยรุ่นส่วนใหญ่ขาด คุณสมบัติเหล่านี้ เมื่อได้เริ่มลองก็มักจะเสพบ่อยครั้งไปเรื่อย ๆ จนถอนตัวได้ยาก

สถานการณ์ยาเสพติดจากข้อมูลในส่วนของ การบำบัด ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่ง ยังไม่รวมถึงข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดในลักษณะอื่น เช่น การซื้อ – ขาย การจับกุม หรือ ส่วนที่เป็นคดีความ แสดงถึงจำนวนของผู้เสพลิงเสพติดที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยเฉพาะยาบ้า และ ส่วนใหญ่จะเริ่มเสพรั้งแรกขณะอายุไม่เกิน 25 ปี ผู้ติดยาบ้าหรือผู้เข้ารับการบำบัดส่วนใหญ่ให้ สาเหตุหลักในการใช้สารเสพติดครั้งแรก ว่าเป็นเพราะ ความต้องการทดลอง หรือ ถูกเพื่อนชักชวน สาเหตุที่ถูกกล่าวถึงเหล่านี้อาจเรียกได้ว่าเป็นเพียงแรงจูงใจในการเสพเท่านั้น เพราะในส่วน ของพฤติกรรม การตัดสินใจที่จะเสพ รวมถึงการลงมือเสพนั่น ส่วนใหญ่บุคคลทำด้วยตนเอง

เพราะไม่ได้อยู่ภายใต้การบังคับ ดังนั้นกระบวนการตัดสินใจจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ
ซึ่งนำไปสู่การเสพยาเสพติด

การตัดสินใจ

ยูดา รักไทย และ ธนิกานต์ มาฆะศิริานนท์ (2542 : 9) กล่าวว่า ปัญหาคือช่องว่าง หรือ ความแตกต่างระหว่างสภาพการณ์ปัจจุบัน กับสภาพการณ์ที่เราต้องการให้เกิดขึ้น ส่วนการตัดสินใจ นั้นคือ การเลือกเอาวิธีปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งจากวิธีปฏิบัติหลาย ๆ อย่างที่มีอยู่ ปัญหาเปิดโอกาส และทางเลือกต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยการตัดสินใจว่าจะเลือกดำเนินไปในทางใด จึงจะเหมาะสมและ เกิดประโยชน์สูงสุดหรือเสียหายน้อยที่สุด

มัลลวีร์ อุดลยวัฒน์ศิริ (2538 อ้างใน ชุตินันตร อาษากิจ, 2552 : 17) กล่าวว่ารูปแบบและ ขั้นตอนการตัดสินใจที่บุคคลใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวันนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ

1. การตัดสินใจโดยใช้เหตุผลและข้อมูล เป็นการตัดสินใจที่พิจารณาถึงความสัมพันธ์ของวิธีการหรือทางเลือกในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับเป้าหมายที่ต้องการ การตัดสินใจด้วย เหตุผลโดยจะคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ได้แก่ ประโยชน์หรือคุณค่า และความเป็นไปได้ของวิธีการ

2. การตัดสินใจโดยไม่ได้ใช้เหตุผลและข้อมูล เป็นการตัดสินใจที่ไม่ได้ คำนึงถึง หลักการหรือกฎเกณฑ์ใด ๆ ไม่มีการเปรียบเทียบข้อดีข้อด้อยของทางเลือกตามเกณฑ์ ต่าง ๆ การตัดสินใจเลือกทางเลือกใด อาจยึดข้อเด่นตามเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งเท่านั้น เช่น การตัดสินใจตามสามัญสำนึก ตามประเพณี ประสบการณ์เดิม หรือสัญชาตญาณ

วีระพล สุวรรณนันต์ (2527 : 41 - 42) ได้แบ่งข้อมูลในการตัดสินใจ ออกเป็น 3 ประเภท คือ ข้อมูลที่มีคณ ก่อให้เกิดการตัดสินใจในภาวะไม่แน่นอน ข้อมูลที่สมบูรณ์ นำไปสู่การตัดสินใจ ในภาวะแน่นอน และข้อมูลที่ไม่แน่นอน สร้างการตัดสินใจในภาวะเสี่ยง ทั้งสามมีความสัมพันธ์กัน โดยปริมาณของข้อมูลจะลดความไม่แน่นอนลงในการตัดสินใจลง และอธิบายขั้นตอนการตัดสินใจ ว่าประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การกำหนดทางเลือก ข้อจำกัด การวิเคราะห์ การตัดสินใจโดยยึดวัตถุประสงค์

นอกจากนี้ รสนา อักษรกิจ (2539 : 97 - 98) ได้เสนอกระบวนการตัดสินใจไว้ถึง 3 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของการตัดสินใจอย่างชัดเจน กำหนด ทางเลือกเพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินใจ ตรวจสอบเพื่อหลีกเลี่ยง หรือยอมจำนนต่อข้อจำกัด ดำเนินการวิเคราะห์การตัดสินใจ ตัดสินใจโดยยึดวัตถุประสงค์ รูปแบบที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการตัดสินใจ กำหนดทางเลือกของการตัดสินใจ พิจารณาทางเลือกที่มีโอกาส เป็นไปได้ และรูปแบบที่ 3 กำหนดวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของการตัดสินใจ ระบุนคุณลักษณะ

ของสิ่งที่พึงประสงค์ หรือเป้าหมาย แบ่งเป็นคุณลักษณะที่จำเป็น “ต้องได้” กับ “ต้องการ” พิจารณากลับกรอง คัดแยก เฉพาะทางเลือกที่มีคุณลักษณะที่จำเป็น “ต้องได้” นำคุณลักษณะที่ “ต้องการ” ที่กลับกรองในข้อ 3 มาเปลี่ยนเป็นค่าประเมิน 1-10 นำทางเลือกทั้งหมด ทั้งที่ “ต้องได้” และ “ต้องการ” มาพิจารณา ข้อดีข้อเสีย

การตัดสินใจซื้อขายเสพติดมาใช้นั้น สามารถกล่าวว่าเป็นกระบวนการตัดสินใจในฐานะผู้บริโภคด้วยเช่นกัน อุดลย์ จาตุรงค์กุล (2543 : 27 – 28) กล่าวถึง พฤติกรรมกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภค โดยแบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเล็งเห็นปัญหา หรือตระหนักถึงความต้องการ
2. การเสาะแสวงหาข่าวสาร โดยเสาะแสวงหาจากความทรงจำ และถ้าข่าวสารในความทรงจำไม่เพียงพอ โดยปกติจะต้องทำการเสาะแสวงหาจากภายนอก
3. การประเมินค่าทางเลือกก่อนซื้อ
4. การซื้อ
5. การอุปโภคบริโภค
6. การประเมินทางเลือกหลังซื้อ
7. การจัดการกับสิ่งที่เหลือใช้

ไชย ฌ พล (2548 : 13, 26 - 27) กล่าวว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ คือ บรรดาเหตุผล ความรู้สึก อารมณ์ สิ่งเร้าแวดล้อม รสนิยม ประโยชน์ กรรม ความจำเป็น ความรับผิดชอบ ปัญหาทราบผลต่อเนื่อง ความสัมพันธ์ ประสบการณ์ และข้อมูลข่าวสาร โดยกล่าวถึงการยึดข้อมูลข่าวสารในการตัดสินใจนั้น

เป็นภาวะผูกพันกับความเชื่อมั่นของแต่ละคน คือ คนที่มีความเชื่อมั่นในตนมากจะเชื่อข้อมูลข่าวสารน้อย คนที่มีความเชื่อมั่นในตนน้อยจะเชื่อข้อมูลข่าวสารง่ายและมาก การตัดสินใจตามข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นที่นิยมในยุคนี้ เพราะมีที่อ้างอิง แต่ข้อมูลทั้งหมดที่บุคคลมีก็อาจไม่ครอบคลุมความจริงทั้งหมดได้ ดังนั้นในการตัดสินใจควรพิจารณาองค์ประกอบอื่น ๆ ในการตัดสินใจด้วย

การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ (ไชย ฌ พล, 2548 : 30) ต้องมีลักษณะ 3 ประการ ได้แก่ มีองค์ประกอบแห่งการตัดสินใจครบถ้วนองค์ประกอบทุกประการประสานกลมกลืน ไปในทิศทางเดียวกัน ทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับสมบูรณ์

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2538 : 323) กล่าวว่า การตัดสินใจซื้อของบุคคลเกิดจากอำนาจและความสำคัญของอิทธิพลส่วนบุคคลซึ่งได้รับโดยตรงจากบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เช่น เพื่อน เพื่อนบ้าน ผู้ร่วมงาน ผู้คุ้นเคย บุคลิกภาพ และแรงจูงใจจากบุคคลเหล่านี้ ซึ่งถือว่าเป็นผู้นำความคิด (Opinion

Leader) จะมีอิทธิพลต่อ ผู้รับความคิด (Opinion Receivers) สามารถเปลี่ยนแปลง หรือมีผลกระทบ ต่อทัศนคติ หรือพฤติกรรมได้ ผ่านการติดต่อสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารทางเดียว หรือสองทาง การฟัง การเห็น นับเป็นผู้มีอิทธิพลด้านแหล่งข่าวสาร

การตัดสินใจเป็นกระบวนการเลือกที่ซับซ้อน และหลากหลาย แต่ย่อมเกิดขึ้นก่อน บุคคลจะแสดงพฤติกรรมหนึ่ง ๆ เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจโดยใช้เหตุผลหรือไม่ ก็จะต้องมี ข้อมูลข่าวสารหรือความรู้เดิมเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจเสมอ ดังนั้นข้อมูลข่าวสารที่บุคคล ได้เรียนรู้หรือรับรู้ย่อมมีส่วนในการตัดสินใจทุกครั้ง การเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของวัยรุ่นที่ ตัดสินใจใช้สารเสพติดจึงจำเป็นต้องมีการให้ข่าวสารที่เหมาะสม

การรับรู้และการเรียนรู้

การรับรู้และการเรียนรู้ไม่สามารถแยกออกจากกันได้อย่างชัดเจน การรับรู้และการ เรียนรู้จะต้องเกี่ยวเนื่องควบคู่กันไป มีการรับรู้ก่อนแล้วจึงเกิดการเรียนรู้ หรือเพราะมีการเรียนรู้ แล้ว จึงทำให้รับรู้ได้ง่ายและเร็วขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า การรับรู้ นั้นเป็นผลของการเรียนรู้บวกกับ ความรู้สึจากการสัมผัส โดย กระบวนการของการรับรู้จะประกอบด้วย การสัมผัสหรืออาการ สัมผัส การแปลความหมายจากอาการสัมผัส และการใช้ความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมเพื่อ แปลความหมาย การรับรู้ข่าวสารประเภทต่าง ๆ ผ่านอวัยวะรับสัมผัส ทั้งตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง อันจะกลายเป็นความรู้เกี่ยวกับข่าวสารนั้น ๆ ได้ และใช้ความรู้นี้ไปประกอบการตัดสินใจ (จำเนียร ช่วงโชติ, 2515 : 11, 83)

ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2540 : 97 - 98) อธิบายถึง การรับรู้ ไว้ 3 ความหมาย ดังนี้ ก. เป็นผลของความรู้เดิม หรือประสบการณ์เดิมที่เรามีรวมเข้ากับการรับรู้สัมผัส ใหม่ที่เราได้รับ ข. เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างการที่มีสิ่งเร้าเข้าไปเร้าอินทรีย์แล้ว ทำให้อินทรีย์เกิดการตอบสนองต่อสิ่งเร้า และ ค. คือการสัมผัสที่มีความหมาย และเป็น การแปลความหมายแห่งการสัมผัสที่ได้รับให้เข้าใจทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ซึ่งสรุปว่า การรับรู้ สามารถเกิดขึ้นตามลำดับขั้นดังนี้

1. สิ่งเร้าเข้ามากระทบ (เร้า) อวัยวะรับสัมผัสของอินทรีย์ซึ่งอาจเป็นหู ตา จมูก ลิ้น กายสัมผัสได้
2. กระแสประสาทสัมผัสก็จะวิ่งไปยังระบบประสาทส่วนกลาง ซึ่งมี

ศูนย์กลางอยู่ที่สมอง

3. จะมีการแปลความหมายออกมาเป็นความรู้ความเข้าใจ โดยอาศัยความจำ ความรู้เดิม นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความต้องการ ค่านิยม ทักษะ และบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งแตกต่างกันไปด้วย

Silverman (แปลและเรียบเรียงโดย สุปราณี สนธิรัตน์, 2545 : 143 – 144) กล่าวว่า การรับรู้ หมายถึง การที่บุคคลสำนึก (Aware) และมีปฏิกิริยาตอบสนอง ต่อสิ่งเร้า โดยปกติเราผ่านระบบประสาทสัมผัส ซึ่งได้แก่ รีเซ็ปเตอร์ใน ตา หู จมูก ลิ้น ผิวหนัง และกล้ามเนื้อ ข่าสารที่ระบบรับสัมผัสจะถูกส่งต่อไปยังสมอง เพื่อให้เกิดเป็นความรู้สึก การได้เห็น การได้กลิ่น การได้รส ความรู้สึกร้อน หนาว เจ็บปวด ฯลฯ พฤติกรรมความรู้สึก (Sensation) เป็นการตอบสนองขั้นแรกสุดของเราต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม สมองจะตีความสิ่งที่รู้สึกต่อไปอีกขั้นหนึ่งเป็นการรับรู้ (Perception) ว่าสิ่งที่เห็น ได้ยิน หรือรู้สึกนั้นคืออะไร ขบวนการรับรู้จึงเป็นการตีความ ข่าสารที่สมองได้รับ การตีความดังกล่าว ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ประสาทสัมผัส ธรรมชาติของสิ่งเร้า ประสบการณ์เดิม ความคาดหวังในขณะนั้น ความสนใจ การจัดหมวดหมู่ของสิ่งเร้า ซึ่งแต่ละคนจะรับรู้ต่างกันออกไป ไม่มีใครที่จะตอบสนองสิ่งเร้ารอบ ๆ ตัวได้พร้อม ๆ กัน ฉะนั้นจึงมักจะเลือกรับรู้สิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่ง ขณะเดียวกันก็จะไม่ใส่ใจต่อสิ่งเร้าอื่น ๆ

เดมส์คีย์ คทวนิช (2546 : 127 - 130) กล่าวว่า การรับรู้เป็นขั้นตอนหนึ่งที่เกิดขึ้น ภายหลังจากการเกิดกระบวนการรับสัมผัสขึ้นกับร่างกาย คือ เมื่อสิ่งเร้าทั้งหลายมากระตุ้นอวัยวะรับสัมผัส เช่น ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง เซลล์ประสาทที่ทำหน้าที่รับพลังงานจากสิ่งเร้าจะเปลี่ยนพลังงานนั้น ให้เป็นกระแสประสาทเพื่อส่งไปยังสมองเขตต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความรู้สึกขึ้นจากนั้นจึงแปลความหมายให้รู้และเข้าใจว่าสิ่งเร้านั้นคืออะไร เพื่อจะได้แสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อไป การที่สมองแปลความหมายได้ว่าสิ่งเร้านั้นคืออะไร เรียกว่า เกิดการรับรู้ ซึ่งสรุปได้ว่าการรับรู้หมายถึงกระบวนการแปลความหมายที่เกิดขึ้นภายหลังร่างกายเกิดการรับสัมผัสจากสิ่งเร้าทั้งหลาย ในการแปลความหมายของสมองจะถูกต้อง ละเอียด และชัดเจนมากขึ้นเพียงใดจะขึ้นอยู่กับ ประสบการณ์เดิม ความรู้ที่สะสมไว้ ความจำ ความเชื่อ ทักษะ และค่านิยม ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล โดยปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของแต่ละบุคคล 2 ประการ ได้แก่

1. ตัวบุคคล หมายถึง ลักษณะคุณสมบัติบางประการของผู้ที่จะรับรู้ เช่น ความสมบูรณ์หรือความบกพร่องของอวัยวะรับสัมผัส ประสบการณ์เดิม ความต้องการที่จะรู้ ความใส่ใจและการเลือกที่จะรับรู้สิ่งเร้า สภาพทางอารมณ์ของบุคคลก่อนหรือขณะเกิดการรับรู้ ความคาดหวัง สถิติปัญญา การให้คุณค่าต่อสิ่งที่รับรู้ และการถูกชักจูง

2. คุณลักษณะของสิ่งเร้า คุณลักษณะของสิ่งเร้าที่แตกต่างกันมีผลต่อการรับรู้ของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันไปด้วย ซึ่งอาจจำแนกได้ดังต่อไปนี้ ขนาดของสิ่งเร้า ความเข้ม

ของสิ่งเร้า (สีที่เข้ม เสียงที่ดัง การสัมผัสที่หนักหน่วง) ความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ การเคลื่อนไหว การกระทำซ้ำ ๆ สีสัน ความแตกต่าง

Baron (1989, อ้างใน สุวรี ศิวะแพทย์, 2549 : 99 - 100) ให้ความหมายของการรับรู้ว่าเป็น การจัดระบบข้อมูล และตีความ โดยพื้นฐานประสบการณ์เดิม และกล่าวถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อการรับรู้ไว้ ดังนี้

1. ความต้องการ ซึ่งทำให้คนเราก่อเกิดความสนใจ อยากรู้ และกระตุ้นให้เรารับรู้สิ่งนั้น

2. ความเชื่อ มักเป็นปัจจัยชี้แนะให้คนเรารับรู้ในสิ่งที่ตนยึดถือ หรือศรัทธา

3. อารมณ์ อาจมีอิทธิพลต่อการรับรู้ให้เปลี่ยนแปลงไป

4. ความคาดหวัง ประสบการณ์ที่ผ่านมาที่มีผลต่อการรับรู้ในปัจจุบัน

แนวโน้มดังกล่าวถูกเรียกว่า Perceptual Set ซึ่งบางครั้งอาจทำให้เราสะดุ้งขึ้น หรือเกิดความเข้าใจที่ผิดพลาดได้เช่นกัน

การเรียนรู้ (ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2540 : 145 - 146) เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรอันเป็นผลเนื่องมาจากการฝึกหรือประสบการณ์ที่ได้รับ ซึ่งความซับซ้อนและขั้นตอนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในลักษณะที่แตกต่างกัน สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้ 2 กลุ่มดังต่อไปนี้ คือ

1. กลุ่มทฤษฎีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ (Associative Theory) ซึ่งมองการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง แนวคิดนี้ประกอบด้วย ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก การวางเงื่อนไขแบบลงมือกระทำ และการเรียนรู้พฤติกรรมที่ซับซ้อน

2. กลุ่มทฤษฎีความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Theory) มองการเรียนรู้ว่าเป็นผลจากระบวนการทางสติปัญญา ที่ต้องอาศัยการคิด การเข้าใจ เข้ามามีบทบาทต่อการเรียนรู้ คือ เน้นความสำคัญของกระบวนการคิด การเข้าใจมากกว่าการวางเงื่อนไขพฤติกรรม

Silverman (แปลและเรียบเรียงโดย สุปราณี สนธิรัตน์, 2545 : 159) ให้คำจำกัดความการเรียนรู้ ว่าหมายถึง กระบวนการอย่างหนึ่งที่บุคคลได้ผ่านประสบการณ์หรือการฝึกหัดมา อันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องค่อนข้างถาวร การเปลี่ยนแปลงนี้อาจเป็นไปในทางที่พึงปรารถนาหรือไม่พึงปรารถนาก็ได้ ยกเว้นการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมในลักษณะที่มีสาเหตุมาจาก ความเหนื่อยอ่อน ยา หรือแอลกอฮอล์

เดมส์กี้ คทวนิช (2546 : 168 - 170) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากการจัดสถานการณ์หรือประสบการณ์ และเมื่อได้รับการ

ฝึกฝนและฝึกหัดจนเกิดความชำนาญแล้วจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมนั้นก่อนข้างถาวร ทั้งนี้ พฤติกรรมเหล่านั้นต้องไม่เกิดจากสัญชาตญาณ วุฒิภาวะ โรคภัยไข้เจ็บ หรือเป็นผลจากการใช้ยาทั้งหลาย ซึ่งกระบวนการเรียนรู้จะเกิดเป็นลักษณะของกระบวนการ มี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการเสนอสิ่งเร้า ขั้นตอนการสัมผัส ขั้นตอนการรับรู้ ขั้นตอนการเกิดความคิดรวบยอด ขั้นตอนการแสดงพฤติกรรม

คูว์รี ฮิวแพทซ์ (2549 : 154 - 173) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร อันเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อม กระบวนการนี้อาจจัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของการปรับตัว เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ในสังคม การเรียนรู้ อาจไม่ได้แสดงให้เห็นชัดเจนว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายนอก หากแต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงภายใน ได้แก่ระบบประสาท ตลอดจนการทำงานของสมอง และเมื่อมีสถานการณ์เหมาะสมพฤติกรรมนั้นก็จะแสดงออกมาในรูปแบบการกระทำ ซึ่งแบ่งออกเป็น

1. การเรียนรู้แบบวางเงื่อนไข เป็นการสร้างสถานการณ์หรือข้อดลกล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายเฉพาะตามที่กำหนด แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ Classical Conditioning และ Operant Conditioning
2. การเรียนรู้แบบความรู้ความเข้าใจ อันมีแนวคิดสำคัญ ได้แก่ แนวคิดแผนที่ในสมอง (Cognitive Map) จากการทดลองของ Tolman และ แนวคิดการหยั่งเห็น (Insight Learning) จากการทดลองของ Kohler ซึ่งยังพบว่าสามารถถ่ายโยงไปยังสถานการณ์อื่นได้
3. การเรียนรู้โดยการเลียนแบบ (Social Learning) เป็นการเรียนรู้ชนิดหนึ่ง ซึ่งอาจเกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว ความศรัทธาในตัวบุคคลอาจทำให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมทางด้วยความชื่นชม โดยมีกระบวนการเรียนรู้ 4 ขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

1. ความใส่ใจ (Attention) เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่จำเป็น เพราะทำให้เราเก็บรายละเอียดพฤติกรรมของตัวแบบได้อย่างชัดเจน การเลือกตัวแบบขึ้นอยู่กับความต้องการ และเป้าหมายของแต่ละคน

2. การจดจำ เป็นขั้นตอนการนำพฤติกรรมของตัวแบบเข้ามาเก็บไว้ในความทรงจำ โดยเฉพาะข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อจะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป ธรรมชาติของการจำนั้นอาจมีข้อมูลบางอย่างเปลี่ยนแปลง ขึ้นอยู่กับการรับรู้ และการตีความ

3. กระบวนการนำเสนอ (Production Process) เป็นการนำ พฤติกรรมของตัวแบบนำเสนอในรูปแบบของตน ตามสภาพการณ์ ได้แก่ สภาพร่างกาย และความสามารถในการดำเนินการ

4. การจูงใจ พฤติกรรมที่แสดงออกมาขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่มีแรงจูงใจเป็นตัวกระตุ้น ทั้งนี้เมื่อเกิดการเรียนรู้แล้วแต่อาจยังไม่แสดงออกมาเป็นการกระทำ

การเรียนรู้และการเรียนรู้ นับเป็นกระบวนการที่มีความหมายคาบเกี่ยวกันอยู่ โดยเกิดขึ้นได้ในเวลาเดียวกัน จากหลากหลายแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นอาจสรุปได้ดังนี้ การรับรู้เป็นการแปลความหมายของสิ่งเร้าที่มากระทบระบบรับสัมผัส ทั้งตา หู จมูก ลิ้น ผิวหนัง และกล้ามเนื้อ ซึ่งเป็นการเรียนรู้อะไรหรือประสบการณ์เดิมด้วย ส่วนการเรียนรู้ คือ การจดจำการรับรู้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายใน หรือภายนอก อย่างค่อนข้างถาวร นอกจากนี้การเรียนรู้ยังมีลักษณะที่เรียกว่าการถ่ายโยง โดยประสิทธิภาพ หรือผลของการรับรู้ และการเรียนรู้นั้น ขึ้นอยู่กับ ปัจจัยจากตัวบุคคล หรือความแตกต่างระหว่างบุคคล อันได้แก่ สภาพร่างกายหรืออวัยวะรับสัมผัส และสมอง สภาวะทางอารมณ์และจิตใจ เช่น ความสนใจ ความคาดหวัง ทักษะเดิม รวมถึงความรู้ หรือประสบการณ์เดิม ปัจจัยจากคุณลักษณะของสิ่งเร้า เช่น ขนาด สี สัน การเคลื่อนไหว และความแตกต่าง เป็นต้น

Thorndike (1901 อ้างใน พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์, 2546ก: 97) กล่าวว่าเรามีปฏิกริยาตอบสนองต่อสภาพการณ์หนึ่งโดยเชื่อมโยงกับสภาพการณ์ที่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ปริมาณการถ่ายโยงการเรียนรู้ระหว่างสภาพที่คุ้นเคยในอดีตและสภาพที่ไม่คุ้นเคยมาก่อน ขึ้นอยู่กับ ส่วนประกอบย่อย ๆ ที่คล้ายคลึงกันระหว่างสองสภาพการณ์นั้น ว่ามีมากน้อยเพียงใด เรียกว่า การถ่ายทอดการเรียนรู้จากองค์ประกอบที่เหมือน หรือคล้ายคลึงกัน จากแนวคิดนี้ได้นำไปสู่ การถ่ายโยงการเรียนรู้

พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ (2546ข: 4 – 5) กล่าวว่า การถ่ายโยงการเรียนรู้ เป็นมโนทัศน์ที่หมายถึง ประสบการณ์การเรียนรู้งานชนิดหนึ่ง หรือการที่ผลของการทำงานอย่างหนึ่งเข้าไปมีอิทธิพลกับงานชิ้นหลัง อิทธิพลดังกล่าว อาจแบ่งได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ผลของประสบการณ์เรียนรู้งานหรือกิจกรรมอย่างหนึ่งมาแล้ว เข้าไปช่วยส่งเสริมให้ทำงานใหม่ ง่ายขึ้น สะดวกรวดเร็วขึ้น แสดงว่ามีการถ่ายโยงทางด้านบวก

2. ผลทางด้านตรงข้าม คือ ผลของประสบการณ์การเรียนรู้งาน หรือกิจกรรมอย่างหนึ่งมาก่อนอาจเป็นอุปสรรค หรือยับยั้งให้การทำงานครั้งใหม่ยุ่งยาก ลำบาก หรือ แม้แต่ยับยั้งสิ่งที่เคยเรียนรู้มาก่อน แสดงว่ามีการถ่ายโยงทางด้านลบเกิดขึ้น

3. ผลการทำงานอย่างหนึ่งมาก่อนไม่มีอิทธิพลต่องานอื่น ๆ นั่นคือ เราไม่สามารถสังเกตเห็นผลกระทบจากประสบการณ์ในงานนั้นได้ แสดงว่าการถ่ายโยงการเรียนรู้เป็นศูนย์

Judd (อ้างใน พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์, 2546ข: 10) ได้กล่าวถึงการถ่ายโยงการเรียนรู้ว่า ผู้เรียนสามารถเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการณ์เดิมกับสภาพการณ์ใหม่ และสามารถสรุป

เป็นกฎเกณฑ์ หรือหลักการ นำไปใช้ในอีกสภาพการณ์หนึ่งได้ การถ่ายโอนการเรียนรู้ จึงเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ขององค์ประกอบย่อย ๆ มากกว่า ดังนั้นการสรุปความที่เหมาะสมจึงจึงเป็นตัวกำหนดการเรียนรู้ การถ่ายโอนการเรียนรู้จากสภาพการณ์หนึ่งไปสู่อีกสภาพการณ์หนึ่งไม่ได้เกิดขึ้นมาเองโดยอัตโนมัติเพราะความคล้ายคลึง หรือความเหมือนกัน

ข่าวสารและการรับรู้ข่าวสาร

ข่าวสาร หมายถึง เรื่องราว เนื้อหา สาร หรือสาร (Message) ซึ่งถูกถ่ายทอดผ่านทางสื่อ (Media) ซึ่งเป็นสื่อในลักษณะของสื่อมวลชน (Mass Media) ดังนั้น สารและสื่อจึงไม่ใช่สิ่งเดียวกัน สารหรือเนื้อหาสาระ ได้แก่ เหตุการณ์ ความคิดเห็น ความรู้ ซึ่งเป็นนามธรรม ส่วนสื่อ เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นตัวบันทึก และถ่ายทอดสาร เช่น คำพูด ตัวอักษร สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2552: ออนไลน์)

คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช (2546 : 144) กล่าวว่า สาร คือ เรื่องราวอันมีความหมายและแสดงออกมาโดยภาษา หรือสัญลักษณ์ใด ๆ ก็ตามที่ทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกันได้ โดยมีส่วนประกอบสำคัญ 3 ประการคือ

1. รหัสของสาร คือ ภาษาหรือสัญลักษณ์ แบ่งเป็นรหัสของสารที่ใช้คำ และไม่ใช่คำ
2. เนื้อหาของสารแบ่งเป็น สารประเภทข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็นซึ่งสารประเภทข้อคิดยังแบ่งออกเป็น เชิงประมาณค่า เชิงแนะนำ เชิงตั้งข้อสงสัย เชิงตัดสินใจ และเชิงแสดงอารมณ์
3. การจัดสาร คือ การเรียบเรียง ลำดับความ รูปแบบการใช้ภาษา ซึ่งมีรูปแบบหรือวิธีการตามวัตถุประสงค์ของสาร แต่ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ส่งสารด้วย

คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช (2546 : 24 - 33) ได้จำแนก การสื่อสารตามจำนวนของผู้ทำการสื่อสาร สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภท คือ

1. การสื่อสารภายในบุคคล เป็นการสื่อสารของบุคคลคนเดียว โดยผู้ส่งสาร คือ กลไกในการออกเสียง ที่ทำให้เกิดเสียงพูด หรือร้องให้ ระบบกล้ามเนื้อที่ทำให้เกิดตัวหนังสือ หรือภาพ และกล้ามเนื้อส่วนอื่น ๆ ที่ทำให้เกิดท่าทาง และผู้รับสาร เป็น Sensory skills ได้แก่ กลไกการได้ยิน และประสาทตา เป็นต้น ตัวอย่างการสื่อสารภายในบุคคล เช่น การพูดกับตนเอง การอ่านตรวจทานจดหมายของตนเอง การคิดถึงงานที่จะทำ เป็นต้น

2. การสื่อสารระหว่างบุคคล คือ การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาทำการสื่อสารกันในลักษณะที่ทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสาร สามารถแลกเปลี่ยนสารกันได้โดยตรง และเป็นการสื่อสารแบบตัวต่อตัว การสื่อสารระหว่างบุคคล 2 คน เช่น การพูดคุยกันระหว่าง คน 2 คน การเขียนจดหมาย และการคุยโทรศัพท์ ในส่วนของการสื่อสารระหว่างบุคคลมากกว่า 2 คน เช่น การประชุมกลุ่มย่อย เพราะมีข้อจำกัดที่ต้องสามารถสื่อสารกันได้โดยตรง ซึ่งปัจจุบันอาจมีช่องทางในการสื่อสารได้หลากหลายขึ้น

3. การสื่อสารกลุ่มใหญ่ ประกอบด้วยคนจำนวนมากรวมอยู่ในที่เดียวกัน หรือใกล้เคียง ซึ่งทำให้ไม่สามารถสื่อสารกันได้โดยตรง ตัวต่อตัว เช่น การอภิปรายในห้องประชุม การพูดหาเสียงเลือกตั้ง

4. การสื่อสารในองค์กร เป็นการสื่อสารระหว่างผู้ที่เป็สมาชิกองค์กร หรือหน่วยงานที่เป็นทางการ ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ นโยบาย มีการจัดตั้งองค์กร แบ่งงานกันทำ ประกอบไปด้วย การสื่อสารระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา การสื่อสารระหว่างผู้ร่วมงานในระดับเดียวกัน การสื่อสารระหว่างผู้ปฏิบัติงานที่อยู่ต่างสาขงาน เช่น ในบริษัท ในโรงงานอุตสาหกรรม

5. การสื่อสารมวลชน มีลักษณะของผู้ส่งสารที่เป็นองค์การที่สลับซับซ้อน ดำเนินการโดยการแบ่งงานกันทำอย่างกว้างขวาง และมีค่าใช้จ่ายสูง สารจะมีลักษณะสาธารณะ คือ เป็นการสื่อสารมุ่งยังสาธารณชน ไม่ใช่การสื่อสารที่เป็นส่วนตัว รวดเร็ว และไม่ยั่งยืน หรือเก่า และมีข่าวสารอื่นมาแทน สื่อ หรือสื่อมวลชนจะมีลักษณะที่นำสารไปยังผู้รับสารจำนวนมากได้อย่างรวดเร็วในเวลาใกล้เคียงกัน และผู้รับสารจะต้องมีจำนวนมาก มีความแตกต่างกัน และไม่เป็นที่รู้จัก หรือเป็นใครก็ตามที่เกี่ยวข้อง

การสื่อสารยังสามารถจำแนกตามรูปแบบการใช้ภาษาเป็นเกณฑ์ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. การสื่อสารเชิงวัจนะภาษา คือ การใช้ภาษาพูด ภาษาเขียน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ในการสื่อสาร

2. การสื่อสารเชิงอวัจนะ คือการสื่อสารที่ใช้สัญลักษณ์อย่างอื่นที่ไม่ใช่ภาษาพูดหรือภาษาเขียนในการสื่อสาร เช่น เวลา ระยะ กิริยาอาการ สิ่งของ ร่ากาย และ ปริภาษา

การสื่อสารระหว่างบุคคลแบบอยู่ต่อหน้า มนุษย์นั้นไม่จำเป็นต้องใช้สื่ออะไร นอกจากคลื่นเสียง คลื่นแสงที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่ในระดับกลุ่มย่อยเป็นต้นไป หรือแม้แต่ว่าระหว่างบุคคลที่อยู่ห่างกัน อาจต้องเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ประเภท (คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2546 : 144 – 149) ได้แก่

1. สื่อธรรมชาติ ได้แก่ อากาศรอบตัวเรา
2. สื่อมนุษย์ ได้แก่ บุคคลที่นำสารไปสู่ผู้รับ เช่น นักเล่านิทาน โฆษก
3. สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ สื่อทุกชนิดที่อาศัยการพิมพ์ เช่น หนังสือ แผ่นพับ

ใบปลิว

4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ สื่อที่พัฒนาขึ้นโดยใช้ระบบกลไกไฟฟ้าเป็นหลัก เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

5. สื่อระคน ได้แก่ สื่อที่นำสารได้แต่ไม่อาจจัดไว้ใน 4 ประเภทข้างต้น เช่น หนังสือพิมพ์กำแพง วัดจุฬาริก สื่อพื้นบ้าน

การสื่อสารนั้น เมื่อแบ่งตามจำนวน และลักษณะของการเข้าถึงผู้รับสารเป็นเกณฑ์ อาจแบ่งได้ 4 ประเภท คือ

1. สื่อระหว่างบุคคล เช่น จดหมาย โทรศัพท์ ที่ช่วยในการส่งสารระหว่างผู้ที่อยู่ห่างไกลกัน แต่มีเครื่องมือบางประเภทที่จัดเป็นสื่อใช้ในการสื่อสารรายบุคคล เช่น กระดานดำ แบบจำลอง

2. สื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง

3. สื่อเฉพาะกิจ เป็นสื่อที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อใช้สำหรับการสื่อสารที่สนับสนุนกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น นิติสารภายในหน่วยงาน เทปสอนวิธีทำสมาธิ

4. สื่อประสม ได้แก่ การนำสื่อทั้ง 3 ประเภทข้างต้นไปใช้ในการสื่อสาร การศึกษาครั้งนี้เลือกแบ่งประเภทของการสื่อสารตามจำนวน และลักษณะของการเข้าถึงผู้รับสารเป็นเกณฑ์ เนื่องจากเป็นเกณฑ์ที่ค่อนข้างกว้าง และง่ายต่อการทำความเข้าใจของกรณีศึกษา แต่ได้ทำการตัดประเภทที่ 4 คือ สื่อประสมออก เนื่องจากได้รวมเข้ากับสื่อทั้ง 3 ประเภท โดยมีการจำแนกลักษณะเด่นของสื่อประสมนั้น ๆ เป็นหลัก

การสื่อสาร เป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้เกิดการรับรู้ หรือการเรียนรู้ ข่าวสารหนึ่ง ๆ การศึกษานี้ ทำการศึกษาการสื่อสารในส่วนของผู้รับสารเป็นหลัก คือ การรับรู้ แต่วัตถุประสงค์ในการรับรู้ข่าวสาร ไม่ได้มีเพียงเพื่อการตัดสินใจเท่านั้น ดังที่คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาหลัก และทฤษฎีการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2546 : 16 – 17) กล่าวว่าเมื่อผู้รับสารได้เข้าร่วมกิจกรรมทางการสื่อสารกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ผู้รับสารก็มีวัตถุประสงค์หรือความต้องการหลายอย่าง ได้แก่

1. เพื่อทราบ หากเป็นข่าวสารใหม่ก็ทำให้ผู้รับสารได้ข่าวสารเพิ่มเติม หากเป็นข่าวสารที่เคยทราบมาก่อนก็เป็นการยืนยันความถูกต้องของข่าวสารที่ตนมีอยู่ให้เกิดความมั่นใจยิ่งขึ้น

2. เพื่อเรียนรู้ เป็นการแสวงหาความรู้มักเป็นสารที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ วิชาความรู้และวิชาการ

3. เพื่อหาความพอใจ โดยแสวงหาสิ่งที่สามารถสร้างความขบขัน บั่นทึง และความสบายใจให้แก่ตนเอง

4. เพื่อกระทำหรือตัดสินใจ ในการดำรงชีวิตนั้นสิ่งหนึ่งที่ต้องกระทำอยู่ เสมอคือการตัดสินใจ และมักได้รับการเสนอแนะหรือชักจูงใจ ทางเลือกในการตัดสินใจของเรา ขึ้นอยู่กับว่าข้อเสนอแนะนั้น ๆ มีความน่าเชื่อถือและเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด รวมทั้งอาศัยอาศัย จากข่าวสาร ข้อมูลความรู้ และความเชื่อที่เราสั่งสมมาเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจของเรา

การตัดสินใจเป็นวัตถุประสงค์หนึ่งในการสื่อสาร ซึ่งตามวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร ข้อนี้การสื่อสารของผู้รับสารจึงเป็นการรวบรวมข่าวสารในการตัดสินใจ

การรับรู้ข่าวสารโดยทั่วไปสามารถเกิดขึ้นได้โดยไม่ตั้งใจ หรือไม่รู้ตัว เพราะคนเรา ไม่สามารถให้ความสนใจกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้หมด บุคคลแต่ละคนจะมีตัวกรองส่วนตัว ได้แก่ แรงจูงใจ ประสบการณ์เดิม กรอบอ้างอิง สภาพแวดล้อม และสภาวะจิตใจ เป็นต้น (พชนี เสงขรรษา และคณะ, 2534 อ้างใน จำเรียง วิทยารักษ์, 2541 : 9) แต่การรับรู้ข่าวสารยังมาจากความตั้งใจได้ เช่นกัน

Klapper (1960 อ้างใน กาญจนา โชคเหรียญสุขชัย, 2550 : 17 - 19) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการเลือกรับข่าวสารหรือเปิดรับข่าวสารเปรียบเสมือนเครื่องกรองข่าวสารในการรับรู้ของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยกลั่นกรอง 4 ขั้นตอนตามลำดับดังต่อไปนี้

1. การเลือกเปิดรับ หรือ การเปิดรับอย่างเลือกสรร (Selective Exposure) เป็นขั้นแรกในการเลือกช่องทางการสื่อสารบุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อและข่าวสารจากแหล่งสารที่มี อยู่ด้วยกันหลายแหล่ง เช่นการเลือกซื้อหนังสือพิมพ์ฉบับใดฉบับหนึ่ง เลือกเปิดวิทยุกระจายเสียง สถานีใดสถานีหนึ่งตามความสนใจและความต้องการของตน อีกทั้งทักษะและความชำนาญใน การรับรู้ข่าวสารของคนเรานั้นก็ต่างกัน บางคนถนัดที่จะฟังมากกว่าอ่าน ก็จะชอบฟังวิทยุ คุโทรทัศน์มากกว่าอ่านหนังสือ เป็นต้น

2. การเลือกให้ความสนใจ หรือ การให้ความสนใจอย่างเลือกสรร) (Selective Attention) ผู้เปิดรับข่าวสารมีแนวโน้มที่จะเลือกสนใจข่าวจากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง โดย มักเลือกตามความคิดเห็น ความสนใจของตน เพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่และหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ สอดคล้องกับความรู้ความ เข้าใจหรือ ทัศนคติเดิมที่มีอยู่แล้ว เพื่อไม่ให้เกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่ สมดุลหรือมีความไม่สบายใจ ที่เรียกว่า ความไม่สอดคล้องทางด้านความเข้าใจ (Cognitive Dissonance)

3. การเลือกรับรู้และตีความหมาย หรือ การรับรู้และตีความหมายอย่างเลือกสรร (Selective Perception and Interpretation) เมื่อบุคคลเปิดรับข้อมูลข่าวสารแล้ว ก็เชื่อว่า จะรับรู้ข่าวสารทั้งหมดตามเจตนาธรรมณ์ของผู้ส่งสารเสมอไป เพราะคนเรามักเลือกรับรู้และตีความหมายสารแตกต่างกันไปตามความสนใจ ทักษะคิด ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวัง แรงจูงใจ สภาวะทางร่างกาย หรือสภาวะทางอารมณ์และจิตใจ ฉะนั้นแต่ละคนอาจตีความเฉพาะข่าวสารที่สอดคล้องกับลักษณะส่วนบุคคลดังกล่าว นอกจากจะทำให้ข่าวสารบางส่วนถูกตัดทิ้งไป ยังมีการบิดเบือนข่าวสารให้มีทิศทางเป็นที่น่าสนใจของแต่ละบุคคลด้วย

4. การเลือกจดจำ หรือ การจดจำอย่างเลือกสรร (Selective Retention) บุคคลจะเลือกจดจำข่าวสารในส่วนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ ทักษะคิด ฯลฯ ของตนเอง และมักจะลืมหรือไม่นำไปถ่ายทอดในส่วนที่ตนเองไม่สนใจ ไม่เห็นด้วย หรือเรื่องที่ขัดแย้งค้ำกับความคิดของตนเอง ข่าวสารที่คนเราเลือกจดจำไว้นั้น มักมีเนื้อหาที่จะช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนความรู้สึกนึกคิด ทักษะคิด ค่านิยม หรือความเชื่อของแต่ละคนที่มีอยู่เดิมให้มีความมั่นคงชัดเจนยิ่งขึ้นและเปลี่ยนแปลงยากขึ้น เพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ในโอกาสต่อไป ส่วนหนึ่งอาจนำไปใช้เมื่อเกิดความรู้สึกขัดแย้งและมีสิ่งที่ไม่สบายใจขึ้น

ผู้ศึกษาเห็นสอดคล้องกับ ดนุพล อุ่นจินดาณิ (2545 : 25 – 26) ว่า Klapper (1960 : 19 - 25) ได้เสนอกระบวนการในการเลือกรับรู้ข่าวสาร ว่าเป็นกระบวนการเลือกสรร ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การเลือกเปิดรับ การเลือกรับรู้และตีความหมาย และการเลือกจดจำ โดยมีความแตกต่างกันในขั้นตอนของการเลือกให้ความสนใจ ซึ่งรวมอยู่ในขั้นตอนแรก คือ การเปิดรับ ตามความคิดเห็นหรือความสนใจที่สอดคล้องกับทัศนคติเดิมอยู่แล้ว

การรับรู้ข่าวสารจึงครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับประสบการณ์ ความรู้เดิม การรับข่าวสารโดยไม่ตั้งใจ และการรับโดยตั้งใจ หรือกระบวนการเลือกสนใจ เปิดรับข่าวสาร มีการตีความข่าวสารทั้งหมดจนกระทั่งได้รับข้อมูลข่าวสารตามวัตถุประสงค์ หรือสามารถนำไปใช้ตอบสนองความต้องการได้ อีกทั้งยังต้องพิจารณาถึงรายละเอียดในกระบวนการต่าง ๆ ในการศึกษาครั้งนี้จะให้ความหมายการรับรู้ข่าวสาร เฉพาะกระบวนการเลือกรับรู้ข่าวสาร ตามแนวคิดของ Klapper ว่าเป็นกระบวนการเลือกสรร เนื้อหาของข่าวสาร แหล่งข่าวสารหรือสื่อประเภทใด มีการตีความข่าวสารนั้นอย่างไร และเลือกจดจำเนื้อหาส่วนไหนบ้าง

ผู้รับสารจะเลือกเปิดรับสื่อตามลักษณะ (คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2546 : 292) ดังนี้

1. เลือกสื่อที่สามารถจัดหาได้ เนื่องจากมนุษย์จะใช้ความพยายามในระดับหนึ่งเท่านั้น อะไรที่ได้มายากมาก ๆ มักจะไม่ได้รับการเลือก

2. เลือกสื่อที่สอดคล้อง ค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติของตน
3. เลือกสื่อที่สะดวก
4. เลือกสื่อตามความเคยชิน
5. ลักษณะเฉพาะของสื่อ หรือจุดเด่นของสื่อนั้น ๆ ตามวัตถุประสงค์

Kerlinger (1986, อ้างใน ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2549 : 5 - 7) ได้รวบรวมแนวทางการแสวงหาข้อมูลขั้นพื้นฐานของบุคคลที่นิยมใช้ในชีวิตประจำวัน ดังต่อไปนี้

1. การเชื่อบุคคลที่มีอำนาจ (Authority) บุคคลส่วนมากมักรับฟังและให้ความเชื่อถือกับคำพูดของบุคคลที่ตนให้ความเคารพนับถือ เช่น เด็กฟังผู้ใหญ่ คนไข้เชื่อฟังหมอ เป็นต้น

2. การเรียนรู้ด้วยฉันทาน (Intuition) ความเชื่อเนื่องจากแรงบันดาลใจอะไรบางอย่างในใจ ซึ่งไม่สามารถหาคำอธิบายได้ในเชิงเหตุผล หรือใช้เวลาในการพิสูจน์ได้ชัดเจน เช่น ตัดสินใจในวูบแรก

3. การสืบทอดคำอธิบายต่าง ๆ จากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง หรือจากธรรมเนียมปฏิบัติต่าง ๆ ในสังคม (Tradition, Customs, Tenacity) คนเชื้อชาติมักยึดมั่นในความเชื่อ หรือมีคำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ร่วมกัน

นอกเหนือจากแนวทางดังกล่าว บุคคลในสังคมไทยยังเรียนรู้ และได้รับคำอธิบายเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ โดยวิธีการอื่น ๆ เช่น

4. การใช้ประสบการณ์ตรงที่เกี่ยวข้อง (Personal experience) เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ คือ ยังมีประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ มากเท่าใดก็สามารถตัดสินใจในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ง่ายขึ้น เร็วขึ้น

5. การยึดถือโชคลาง คำทำนายของหมอดู เวทมนตร์ หรืออำนาจลึกลับต่าง ๆ (Magic, Superstition, Mystery) โดยคนไทยมักนำความเชื่อเหล่านี้มาเป็นแนวทางประกอบคำอธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จุดเด่นของการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีนี้ทำให้บุคคลสามารถเข้าใจเหตุการณ์ที่ดูสลับซับซ้อนได้ง่ายขึ้น แต่ก็มีจุดอ่อนเพราะหากดำเนินการอย่างไม่ระมัดระวังก็อาจนำไปสู่การสรุปอย่างผิดพลาดได้

Schramm (1973, อ้างใน เรวัตร เมืองมา, 2551 : 35) ได้ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับสาร ดังนี้

1. ประสบการณ์ผู้รับสารแสวงหาข่าวสารแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ของตนเอง

2. การประเมินสารประโยชน์ของข่าวสาร ผู้รับสารจะแสวงหาข่าวสารเพื่อตอบสนอง จุดประสงค์ของตนเอง
3. ภูมิหลัง ผู้รับสารมีภูมิหลังที่ต่างกันจะให้ความสนใจต่อเนื้อหาข่าวสารต่างกัน
4. การศึกษาและสภาพแวดล้อมมีผลต่อการเลือกรับสื่อและเนื้อหาสาระที่ต่างกัน
5. ความสามารถในการรับข่าวสารเป็นเรื่องเกี่ยวกับสภาพร่างกายและจิตใจของผู้รับสารที่มีผลต่อการเปิดรับสารที่ต่างกัน
6. บุคลิกภาพ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การโน้มน้าวใจ และของผู้รับสาร
7. อารมณ์ สถานภาพทางอารมณ์อาจจะเป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจความหมายของสาร
8. ทัศนคติเป็นตัวกำหนดท่าทีของการรับและการตอบสนองต่อข่าวสารที่เปิดรับ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเปิดรับข่าวสารของบุคคลนั้น Hunt and Ruben (1993 : 65 อ้างใน ประมะ สตะเวทิน, 2541 : 122 -124) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเปิดรับข่าวสารของบุคคลไว้ 8 ด้าน ดังนี้

1. ความต้องการ (Need) ปัจจัยที่สำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งในกระบวนการเลือกของมนุษย์คือความต้องการ ความต้องการทุกอย่างของมนุษย์ทั้งความต้องการทางกายและใจทั้งความต้องการระดับสูงและความต้องการระดับต่ำ ย่อมเป็นตัวกำหนดการเลือกของเรา เราเลือกตอบสนองความต้องการของเรา เพื่อให้ได้ข่าวสารที่ต้องการ เพื่อแสดงรสนิยม เพื่อการยอมรับในสังคม เพื่อความพอใจ ฯลฯ
2. ทัศนคติและค่านิยม (Attitude and Values) ทัศนคติ คือ ความชอบและมีใจโน้มเอียง (Preference and Predisposition) ต่อเรื่องต่าง ๆ ส่วนค่านิยม คือหลักพื้นฐานที่เรายึดถือ เป็นความรู้สึกที่ว่าเราควรจะทำหรือไม่ควรทำอะไรในการมีความสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อม และคนซึ่งทัศนคติและค่านิยมมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเลือกใช้สื่อมวลชน การเลือกข่าวสาร การเลือกตีความหมายและการเลือกจดจำ
3. เป้าหมาย (Goal) มนุษย์ทุกคนมีเป้าหมาย มนุษย์ทุกคนกำหนดเป้าหมายในการดำเนินชีวิตทั้งในเรื่องอาชีพ การเข้าสมาคม การพักผ่อน เป้าหมายของกิจกรรม ต่าง ๆ ที่เรา

กำหนดขึ้นนี้จะมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้สื่อมวลชน การเลือกข่าวสาร การเลือกตีความหมาย และการเลือกจดจำเพื่อสนองเป้าหมายของตน

4. ความสามารถ (Capability) ความสามารถของเราเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งรวมทั้งความสามารถด้านภาษามีอิทธิพลต่อเราในการที่จะเลือกรับข่าวสาร เลือกตีความหมาย และเลือกเก็บเนื้อหาของข่าวนั้นไว้

5. การใช้ประโยชน์ใช้สอย (Utility) กล่าวโดยทั่วไปแล้ว เราจะให้ความสนใจและใช้ความพยายามในการที่จะเข้าใจ และจดจำข่าวสารที่เราสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

6. สไตล์ในการสื่อสาร (Communication Style) การเป็นผู้รับสารของเรานั้นส่วนหนึ่ง ขึ้นอยู่กับสไตล์ในการสื่อสารของเรา คือ ความชอบหรือไม่ชอบสื่อบางประเภท ดังนั้นบางคนจึงชอบฟังวิทยุ บางคนชอบดูโทรทัศน์ บางคนชอบอ่านหนังสือพิมพ์ ฯลฯ

7. สถานะบริบท (Context) สถานะในที่นี้หมายถึง สถานที่ บุคคล และเวลาที่อยู่ในสถานการณ์ การสื่อสาร สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อการเลือกของผู้รับสาร การมีคนอื่นอยู่ด้วย มีอิทธิพลตรงต่อการเลือกใช้สื่อและข่าวสาร การเลือกตีความหมายและเลือกจดจำข่าวสาร การที่เราต้องถูกมองว่าเป็นอย่างไร การที่เราคิดว่าคนอื่นมองเราอย่างไร เราเชื่อว่าคนอื่นคาดหวังอะไรจากเรา และการที่คิดว่าคนอื่นคิดว่าเราอยู่ในสถานการณ์อะไร ล้วนแต่มีอิทธิพลต่อการเลือกของเรา

8. ประสบการณ์และนิสัย (Experience and Habit) ในฐานะของผู้รับสาร ผู้รับสารแต่ละคนพัฒนานิสัยการรับสารอันเป็นผลมาจากประสบการณ์ในการรับข่าวสารของเรา เราพัฒนาความชอบสื่อชนิดใดชนิดหนึ่ง รายการประเภทใดประเภทหนึ่ง ดังนั้นเราจึงเลือกใช้สื่อชนิดใดชนิดหนึ่ง สนใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ตีความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง และเลือกจดจำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ปัจจัยการรับรู้ข่าวสาร อาจหมายรวมถึงแนวทางการแสวงหาข้อมูลขั้นพื้นฐาน ลักษณะของสื่อที่เลือกเปิดรับ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันอยู่ แต่สำหรับการศึกษาคครั้งนี้ ได้อาศัยแนวคิดของ Hunt and Ruben ในการอธิบายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ข่าวสาร ทั้ง 8 ด้าน โดยศึกษาปัจจัยเหล่านี้ในเชิงสาเหตุของการเลือกรับรู้ข่าวสารเป็นหลัก

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารทั้ง 8 ด้านนั้น บางส่วนยังคงมีความเชื่อมโยงกันอยู่ ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ชัดเจน ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนวคิด เกี่ยวกับ ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารบางส่วน ได้แก่

ปัจจัยด้านความต้องการ คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2546: 189) กล่าวว่า ปัจจัยด้านความต้องการ จะก่อให้เกิดความ

สนใจและแรงจูงใจ โดยความต้องการนั้นเกิดจากสภาวะความขาดซึ่งอาจจะเป็นการขาดทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ หรือปัญญา กรณีของการขาดข่าวสารก็จะเป็นไปในทำนองเดียวกัน เมื่อเรามีสุขภาพร่างกายแข็งแรง เราคงจะไม่มีความต้องการข่าวสารด้านสุขภาพ แต่เมื่อใดก็ตามที่เรารู้ว่า “เรากำลังเป็นโรคเบาหวาน” หลังจากนั้นเราจะเริ่มรู้สึกที่เราขาดข้อมูลความรู้เรื่องการรักษาโรค และเริ่มต้องการแสวงหาข่าวสารที่เกี่ยวกับโรคเบาหวาน ความต้องการใดบ้างที่นับเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์อันนำไปสู่การแสวงหาข่าวสาร Abraham Maslow เป็นนักจิตวิทยาที่ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความต้องการอย่างเป็นลำดับ เรียกว่าลำดับขั้นความต้องการของ Maslow หรือบ้างเรียกว่าเป็นทฤษฎีลำดับขั้นแรงจูงใจ (Maslow's Hierarchical Theory of Motivation) ซึ่งเดิมทีได้อธิบายถึงความต้องการของมนุษย์ว่า มีอยู่ 5 ขั้นความต้องการ หรือแรงจูงใจ (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2551 : 119 – 122) คือ

1. ความต้องการทางสรีรวิทยา (Physiological needs) มนุษย์ต้องได้รับการตอบสนองทางสรีรวิทยาก่อน เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม จึงจะพัฒนาไปสู่ความต้องการขั้นที่
 2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety needs) หรือความต้องการความปลอดภัยแห่งตนเอง รักษาชีวิต และทรัพย์สินของตนเอง
 3. ความต้องการเป็นเจ้าของ ความต้องการที่จะได้รับรัก และรักผู้อื่น (Belongingness and love needs) คือ ความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่ง หรือการยอมรับของกลุ่ม เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน ฯลฯ ต้องการความรักความห่วงใยจากคนอื่น และต้องการที่จะห่วงใยอาทรผู้อื่นเช่นกัน
 4. ความต้องการมีศักดิ์ศรี จากตนเอง และผู้อื่น (Esteem needs from oneself and others) จากความเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มก็จะสามารถพัฒนาไปสู่ความต้องการที่จะได้รับเกียรติยศ ชื่อเสียง เป็นที่ยกย่องนับถือของตนเอง และผู้อื่น
 5. ความต้องการความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ (Self actualized needs) คือ ความต้องการที่จะตระหนักรู้ความสามารถของตน กับประพฤติปฏิบัติตนตามความสามารถ และสูงสุดความสามารถ โดยเพ่งเล็งประโยชน์ของบุคคลอื่นและสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญซึ่งการบรรลุความต้องการในขั้นนี้ ก็ต้องสมประสงค์ความต้องการในลำดับขั้น ทั้ง 4 เบื้องต้นแล้ว
- ภายหลัง Maslow ได้พัฒนาขั้นความต้องการโดยเพิ่ม ขั้นความต้องการความรู้ (Cognitive needs) และ ความต้องการสุนทรียะ (Aesthetic needs) แทรกเข้ามาเป็นขั้นที่ 5 และ 6 ก่อน Self Actualization และล่าสุดได้เพิ่มความต้องการขั้นที่ 8 เข้าไป คือ (Transcendence needs)

ความต้องการเป็นที่พึงของผู้อื่น ซึ่งทฤษฎีของ Maslow นับเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการที่นิยมนำไปใช้อย่างกว้างขวาง (www.businessballs.com/maslow.htm.: 2554)

ศรีเรือน แก้วกังวาน (2551 : 104) กล่าวถึงความต้องการพื้นฐาน (Basic Needs) ของ Erich Fromm ซึ่งมี 5 ประการ ได้แก่ ความต้องการมีสัมพันธภาพ (Need for Relatedness) ความต้องการเป็นผู้สร้างสรรค์ (Need for Transcendence) ความต้องการมีสังกัด (Need for Rootedness) ความต้องการมีอัตลักษณ์แห่งตน (Need for Identity) ความต้องการมีหลักยึดเหนี่ยว (Need for Frame of Orientation)

ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ตามแนวคิดของ Alderfer ไม่คำนึงถึงขั้นความต้องการว่า ความต้องการใดเกิดขึ้นก่อนหรือหลัง และความต้องการหลาย ๆ อย่างอาจเกิดขึ้นพร้อมกันได้ ความต้องการตามทฤษฎี ERG จะมีน้อยกว่าความต้องการตามลำดับขั้นของ Maslow โดยแบ่งออกเป็น 3 ประการ ดังนี้

1. ความต้องการเพื่อความอยู่รอด (Existence needs (E)) เป็นความต้องการพื้นฐานของร่างกายเพื่อให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้ เช่น ความต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เป็นต้น เป็นความต้องการในระดับต่ำสุดและมีลักษณะเป็นรูปธรรมสูงสุด ประกอบด้วยความต้องการทางร่างกายบวกด้วยความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคงตามทฤษฎีของ Maslow ผู้บริหารสามารถตอบสนองความต้องการในด้านนี้ได้ด้วยการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรม มีสวัสดิการที่ดี มีเงินโบนัส รวมถึงทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกมั่นคงปลอดภัยจากการทำงาน ได้รับความยุติธรรม มีการทำสัญญาว่าจ้างการทำงาน เป็นต้น

2. ความต้องการมีสัมพันธภาพ (Relatedness needs (R)) เป็นความต้องการที่จะให้และได้รับไมตรีจิตจากบุคคลที่แวดล้อม เป็นความต้องการที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมน้อยลง ประกอบด้วยความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ (ความต้องการทางสังคม) ตามทฤษฎีของ Maslow ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลภายนอกด้วย เช่น การจัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตาม เป็นต้น

3. ความต้องการความเจริญก้าวหน้า (Growth needs (G)) เป็นความต้องการในระดับสูงสุดของบุคคลซึ่งมีความเป็นรูปธรรมต่ำสุดประกอบด้วยความต้องการการยกย่องบวกด้วยความต้องการประสบความสำเร็จในชีวิตตามทฤษฎีของ Maslow ผู้บริหารควรสนับสนุนให้พนักงานพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าด้วยการพิจารณาเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง หรือมอบหมายให้รับผิดชอบต่องานกว้างขึ้น โดยมีหน้าที่การงานสูงขึ้น อันเป็นโอกาสที่พนักงานจะก้าวไปสู่ความสำเร็จ (www.businessballs.com/maslow.htm., 2554)

พงษ์จันทร์ ภูษาพานิชย์ (2547: 123) ได้เปรียบเทียบทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow และ ทฤษฎี ERG ของ Alderfer ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 5 การเปรียบเทียบทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow และ ทฤษฎี ERG ของ Alderfer

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow	ทฤษฎี ERG ของ Alderfer
ความต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเอง	ความต้องการความเจริญงอกงาม
ความต้องการได้รับการยอมรับนับถือ	
ความต้องการความรัก และการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม	ความต้องการความสัมพันธ์
ความต้องการความมั่นคงทางจิตใจ และความปลอดภัยทางร่างกาย	
ความต้องการด้านร่างกาย	ความต้องการเพื่อดำรงชีวิต

นอกจากนี้ พงษ์จันทร์ ภูษาพานิชย์ (2547: 122 – 123) ได้อธิบายความแตกต่างระหว่างทฤษฎี ERG มีความแตกต่างจากทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow ดังนี้

1. ความต้องการ 3 กลุ่มไม่ได้ยึดลำดับขั้นความต้องการตามแบบของ Maslow กล่าวคือ บุคคลไม่จำเป็นต้องได้รับการบำบัดความต้องการเพื่อดำรงชีวิตก่อนถึงเกิดความต้องการความสัมพันธ์ อย่างไรก็ตาม หากมนุษย์ยังไม่ได้ได้รับการบำบัดความต้องการเพื่อการดำรงชีวิต ความต้องการนี้ก็จะมียุทธูปมากกว่าความต้องการอีก 2 กลุ่ม

2. ความต้องการของมนุษย์สามารถถูกจูงใจได้มากกว่า 1 ความต้องการ และเมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองความต้องการในระดับหนึ่งแล้ว ก็ยังสามารถมีความต้องการนั้น ๆ ได้อีก

3. เมื่อความต้องการในระดับที่สูงกว่าไม่ได้รับการตอบสนองก็จะเป็นสาเหตุให้ความต้องการในระดับต่ำกว่าถูกกระตุ้นออกมา เช่น บุคคลที่ไม่ได้รับโอกาสก้าวหน้าในการทำงาน บุคคลนั้นอาจใช้เวลาเข้าสังคมแทน ขณะเดียวกันเขาก็พยายามให้ได้มาซึ่งโอกาสก้าวหน้าในการทำงาน หรืออาจไม่สนใจตำแหน่งอีกต่อไป แต่กลับใช้เวลาตลอดชีวิตของเขาในการเข้ากลุ่ม หรือสังคมแทน

การศึกษาครั้งนี้เลือกใช้ทฤษฎี ERG ในการอธิบายความต้องการพื้นฐานของผู้รับข่าวสารเพราะมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการรับข่าวสาร และมีความรัดกุม ชัดเจน ง่ายต่อกลุ่มตัวอย่างที่จะสามารถทำความเข้าใจได้ จึงอาจสรุปได้ว่าปัจจัยด้านความต้องการ หมายถึง ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ อันได้แก่ ความต้องการเพื่อความอยู่รอด ความต้องการมีสัมพันธภาพ และความต้องการความเจริญก้าวหน้า ซึ่งส่งผลให้เกิดความสนใจ แรงจูงใจในการเปิดรับข่าวสาร

ปัจจัยด้านทัศนคติและค่านิยม คือ ความชอบและความมีใจโน้มเอียง รวมถึงหลักพื้นฐานที่บุคคลยึดถือ ซึ่งส่งผลให้เปิดรับข่าวสาร ตีความหมาย และจดจำข่าวสารให้สอดคล้องตามทัศนคติและค่านิยมของบุคคลนั้น

ปัจจัยด้านเป้าหมาย คือ เป้าหมายของกิจกรรมหนึ่ง ๆ ที่บุคคลกำหนดขึ้นมา ซึ่งทำให้เกิดการเปิดรับข่าวสาร ตีความ และจดจำเฉพาะส่วนที่สนองเป้าหมายของตนในแต่ละครั้งเท่านั้น

ปัจจัยด้านความสามารถ คือ ความสามารถของบุคคลในการเข้าถึง สื่อประเภทต่าง ๆ และความสามารถในการเข้าใจข่าวสารนั้น ๆ

ปัจจัยด้านประโยชน์ใช้สอย อาจกล่าวได้ว่าปัจจัยด้านความต้องการ เป้าหมาย และประโยชน์ใช้สอย มีลักษณะร่วมกัน คือ ข่าวสารนั้นต้องเป็นประโยชน์ หรือตรงตามวัตถุประสงค์ในการรับข่าวสารนั้น แต่ความต้องการจะมีความเป็นสากล ไม่ว่าบุคคลใดก็มีความต้องการพื้นฐานที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนเป้าหมายจะมีลักษณะเฉพาะเจาะจง และอาจเปลี่ยนแปลงได้ ส่วนประโยชน์ใช้สอยอาจไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความต้องการ หรือเป้าหมายเสมอไป แต่ข่าวสารที่เลือกรับนั้นอาจมีประโยชน์ในปัจจุบัน หรือถูกคาดการณ์ว่าจะมีประโยชน์ในอนาคต

ปัจจัยด้านลีลาการสื่อสาร จากการค้นคว้าไม่พบแนวคิดเกี่ยวกับลีลาการสื่อสารตามความหมายข้างต้น แต่มีแนวคิดเกี่ยวกับลีลาในการเรียนรู้ (Learning Style) หรือแบบการเรียนรู้ Brain (1988, อ้างใน จินตนา เศษะประทุมวัน, 2548 : 30) ได้จำแนกแบบการเรียนรู้ออกเป็น 3 แบบ คือ

1. แบบโสตนิยม ผู้เรียนที่มีลักษณะแบบนี้นิยมใช้วิธีการฟัง การบรรยาย การอภิปราย การฟังจากเครื่องบันทึกเสียง และชอบให้คนอื่นบอกวิธีต่าง ๆ ให้ มากกว่าจะศึกษาด้วยตนเองจากการอ่านคู่มือต่าง ๆ

2. แบบจักษุนิยม ผู้เรียนที่มีลักษณะแบบนี้จะเรียนได้ดีที่สุดเมื่อตนเองมองเห็นเนื้อหาในการเรียนเป็นข่าวสารที่น่าสนใจ ชอบการจดบันทึกในสมุดและใช้ภาพ แผนภูมิ แผนที่ ลูกศร แผนผังต่าง ๆ ประกอบ หรือนึกภาพสิ่งต่าง ๆ ในใจ และชอบทำงานในที่ปราศจากเสียงรบกวน

3. แบบปฏิบัตินิยม ผู้เรียนที่มีลักษณะแบบนี้จะเรียนได้ดีที่สุดเมื่อได้มีส่วนร่วม ได้เคลื่อนไหวร่างกาย ลงมือทำการทดสอบ และได้รับประสบการณ์จากการเรียน ชอบวิธีการเรียนจากการได้ชมการสาธิตและทดลองปฏิบัติจริง ชอบความเป็นอิสระในการเคลื่อนไหว แต่ไม่ชอบนั่งทำงานกับโต๊ะนาน ๆ ไม่ชอบการอ่าน หรือการฟัง แต่จะลงมือปฏิบัติทันที

การศึกษาครั้งนี้จึงยกแบบการเรียนรู้มาเป็นความหมายของ ปัจจัยด้านลีลาในการสื่อสารว่าหมายถึงความถนัด หรือความชอบในลักษณะการรับข่าวสาร แบบใดแบบหนึ่งซึ่งส่งผลให้เปิดรับข่าวสารจากสื่อที่ทำการส่งสารได้สอดคล้องกับลักษณะการรับสารที่ตนถนัด หรือชอบ

ปัจจัยด้านสภาวะบริบท หรือหมายถึงสภาพแวดล้อมขณะที่รับข่าวสาร ไม่ว่าจะเป็นบุคคล สถานที่ เวลา ซึ่งส่งผลทำให้การเลือกรับข่าวสาร การตีความ และการเลือกจดจำแตกต่างกันออกไป

ปัจจัยด้านประสบการณ์และนิสัย คือ ความชื่นชอบอันเกิดมาจากการเรียนรู้ รวมถึงการปฏิบัติเป็นประจำจนเกิดความเคยชิน ซึ่งส่งผลให้มีการรับรู้ ตีความ และจดจำข่าวสารในลักษณะเดิม ๆ

วัยรุ่น และความต้องการ

ศรีเรือน แก้วกังวาน (2548 : 329) กล่าวว่าช่วงความเป็นวัยรุ่นในยุคปัจจุบันได้ถูกขยายออกไปเนื่องจากเด็กทุกวันนี้ต้องอยู่ในสถานศึกษานานขึ้น ทำให้การเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ ถูกยืดยาวเวลาออกไป เดิมวัยรุ่นจะหมายถึงช่วงอายุระหว่าง 12 – 19 ปี แต่ในปัจจุบันช่วงอายุที่เหมาะสมอยู่ระหว่าง 12 – 25 ปี ความเป็นวัยรุ่นตามลักษณะพัฒนาการสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนคือ การเปลี่ยนแปลงทางกายทั้งภายในและภายนอก เช่น ความสูง รูปร่างหน้าตา สมอพัฒนาเต็มที่ สตรีโมนเพศเริ่มทำงาน เป็นต้น และยังมีการเปลี่ยนแปลงในพัฒนาการด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น พัฒนาการทางสังคม อารมณ์ ความคิด การแสวงหาตัวตน และความสนใจ เป็นต้น

สอดคล้องกับ นารี จิตรรักษา (2549 : 1 – 3, 123) ได้กล่าวถึงวัยรุ่นว่า คือ ช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงจากชีวิตวัยเด็กไปสู่การมีชีวิตแบบผู้ใหญ่ ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและอารมณ์อย่างรวดเร็วการเข้าสู่วัยรุ่นของแต่ละคนจะแตกต่างกันตามอัตราพัฒนาการ ความสามารถของร่างกาย ภาวะโภชนาการ ขนบธรรมเนียมประเพณี และการอบรมเลี้ยงดูเป็นต้น จึงทำให้บางคนเข้าสู่วัยรุ่นเร็วหรือช้ากว่าคนอื่น การกำหนดช่วงอายุของวัยรุ่นจึงไม่สามารถกำหนดตัวเลขที่แน่นอนได้ และได้สรุปความต้องการของวัยรุ่นว่ามีความเด่นชัดในส่วนของความต้องการส่วนบุคคล อันได้แก่ ความต้องการอยากรู้อยากเห็น อิสรภาพ การเห็นคุณค่าของตนเอง ส่วนสิ่งที่ไม่ต้องการคือการถูกขัดขวางไม่ให้ทำในสิ่งที่ตนเองชอบ การถูกบังคับ หรือเข้มงวดในบางอย่าง

ทฤษฎีพัฒนานาฏลีลาของ Erickson กล่าวถึง 2 ช่วงวัยของวัยรุ่น คือ ระหว่าง 12 – 17 ปี และ 17 – 21 ปี เป็นช่วงของการพัฒนาเอกลักษณ์ของตนเอง และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ของสังคม ในช่วงวัยทั้งสองนี้จะมีเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน เพราะการที่วัยรุ่นสามารถสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง มีความมั่นใจ ความภาคภูมิใจ และนำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม โดยเฉพาะเพศตรงข้าม หากปรับตัวไม่ได้ในช่วงวัยรุ่นก็จะโตเป็นผู้ใหญ่ที่ขาดความมั่นใจและรู้สึกว้าวุ่น และแยกตัว (พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุษย์, 2551 : 99 – 101)

วัยรุ่นจึงเป็นวัยที่การตัดสินใจต่าง ๆ อาจขึ้นอยู่กับความต้องการส่วนบุคคล การค้นหาตัวตนและเอกลักษณ์ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาทำให้เกิดการรับรู้ เรียนรู้จนเป็นส่วนในการเลือกแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ และนำไปสู่การเลือกครั้งต่อ ๆ ไปเพื่อสร้างตัวตนตามอุดมคติที่ใกล้เคียง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นตัวแปรที่จะมองข้ามไม่ได้ในการพิจารณาการเลือกรับข่าวสาร

ผู้เข้ารับการบำบัดสารเสพติดในโรงพยาบาลป่าซาง

โรงพยาบาลป่าซาง (โรงพยาบาลป่าซาง, 2551 : 1) จังหวัดลำพูน เป็นโรงพยาบาลชุมชน ขนาด 90 เตียง ตั้งอยู่เลขที่ 46 หมู่ที่ 7 ตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน มีคำขวัญประจำโรงพยาบาลป่าซางว่า “บริการประทับใจ ห่วงใยคุณญาติมิตร” รับผิดชอบดูแลประชากร 2 อำเภอ คือ อำเภอป่าซาง และอำเภอเวียงหนองล่อง สำหรับอำเภอป่าซาง มี 9 ตำบล 91 หมู่บ้าน ประชากร 62,509 คน อำเภอเวียงหนองล่องมี 3 ตำบล 24 หมู่บ้าน ประชากร 19,912 คน รวมทั้ง 2 อำเภอ มีประชากรทั้งหมด 82,000 คน

ด้านโครงสร้าง โรงพยาบาลป่าซาง มีการจัดโครงสร้างองค์กร แบ่งออกเป็น 34 ฝ่ายงาน แต่ละฝ่ายงานขึ้นตรงต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาลป่าซาง โดยมีฝ่ายสุขภาพจิต ทำหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลบำบัดรักษาผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตและจิตเวช รวมทั้งให้บริการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพ ผู้ติดสารเสพติด ซึ่งสารเสพติดที่ให้บริการมี 4 ชนิด คือ ยาบ้า กาว บุหรี่ และสุรา ซึ่งบริการเกี่ยวกับยาเสพติดนี้ได้แยกย่อยออกเป็น งานยาเสพติด ภายใต้ฝ่ายสุขภาพจิต

ปัจจุบัน โรงพยาบาลป่าซางมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรใหม่ ฝ่ายสุขภาพจิต ได้ปรับเปลี่ยนเป็น งานสุขภาพจิต ในกลุ่มงานเวชปฏิบัติครอบครัวและชุมชน แต่ยังคงรับผิดชอบงานสุขภาพจิต และยาเสพติด เช่นเดิม งานสุขภาพจิต โรงพยาบาลป่าซาง มีเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 7 คน ประกอบด้วย พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ 5 คน นักจิตวิทยา 1 คน และ ผู้ช่วยเหลือคนไข้ 1 คน ซึ่งเจ้าหน้าที่พยาบาลผู้ให้การดูแลผู้ป่วยด้านสุขภาพจิตทั้ง 4 คน ผ่านการเข้ารับการอบรมเฉพาะทางสุขภาพจิตและจิตเวช และสำเร็จการศึกษาหลักสูตรการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช ระดับมหาบัณฑิต 2 คน

สถิติผู้เข้ารับการบำบัดสารเสพติดประเภทยาบ้า ทั้งจากระบบบังคับบำบัดโดยสำนักงานคุมประพฤติที่มีรายงานตัว และผู้สมัครใจเข้ารับการบำบัด ในระหว่างเดือน มิถุนายน – กรกฎาคม 2554 (ทะเบียนผู้เข้ารับการบำบัดสารเสพติด พ.ศ. 2554, 2554) มีจำนวนทั้งสิ้น 26 ราย เป็นชาย 8 ราย และหญิง 3 ราย จำแนกเป็นผู้เข้ารับการบำบัดจากสำนักงานคุมประพฤติ จำนวน 21 ราย ผู้เข้ารับการบำบัดจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน 1 ราย และผู้เข้ารับการบำบัดระบบสมัครใจ จำนวน 4 ราย โดยมีวัยรุ่นหรือผู้มีอายุระหว่าง 13 ปีบริบูรณ์ ถึง 24 ปี 11 เดือน วันที่ 1 มิถุนายน 2554 จำนวน 16 ราย เป็นชาย 15 ราย และ หญิง 1 ราย จำแนกเป็นผู้เข้ารับการบำบัดจากสำนักงานคุมประพฤติ จำนวน 12 ราย ผู้เข้ารับการบำบัดจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน 1 ราย และผู้เข้ารับการบำบัดระบบสมัครใจ จำนวน 3 ราย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เรวัตร เมืองมา (2551) ได้ศึกษาการเปิดรับข่าวสาร และปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกอ่านหนังสือพิมพ์ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นิยมอ่านหนังสือพิมพ์เฟื่องปรมาณ (ประชานิยม) เช่น ไทยรัฐเดลินิวส์ ข่าวสด เชียงใหม่นิวส์ ไทยนิวส์ คมชัดลึก ฯลฯ (ร้อยละ 80.0) มักอ่านหนังสือพิมพ์ 1 ฉบับต่อวัน (ร้อยละ 40.5) และอ่านวันละครั้ง (ร้อยละ 33.3) ใช้เวลาในการอ่านหนังสือพิมพ์โดยเฉลี่ยตั้งแต่ 30-60 นาที (ร้อยละ 53.0) ประเภทข่าวสารที่กลุ่มตัวอย่างนิยมอ่านได้แก่ข่าวสารระดับท้องถิ่นและข่าวสารการเมือง กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าได้รับประโยชน์จากการอ่านหนังสือพิมพ์ในระดับปานกลาง ($x = 3.42$) และมีความพึงพอใจต่อองค์ประกอบของหนังสือพิมพ์อยู่ในระดับมาก ($x = 3.69$)

อัญชลี ขนานศักดิ์ (2544) ได้ศึกษาความสนใจในการติดตามข้อมูลข่าวสารทางเศรษฐกิจจากสื่อมวลชนของนักศึกษา คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า นักศึกษาสนใจติดตามข้อมูลข่าวสารทางเศรษฐกิจจากสื่อมวลชนในระดับปานกลาง และนิยมติดตามข้อมูลข่าวสารทางเศรษฐกิจจากโทรทัศน์ เนื่องจากสะดวก และง่ายต่อการทำความเข้าใจ ส่วนใหญ่ใช้เวลาประมาณ 1 – 2 ชั่วโมง ในการติดตาม ข้อมูลที่ให้ความสนใจในระดับมากมักเกี่ยวกับ ระดับราคาสินค้า ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อัตราการแลกเปลี่ยน มาตรการการเงิน มาตรการการคลัง มาตรการราคา และความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่างประเทศ

อัญชิสา วิไลรัตน์ (2552) ศึกษาการเปิดรับและการใช้ประโยชน์จากข่าวสารความรู้ด้านพุทธศาสนาของเยาวชนที่เข้าร่วม “เครือข่ายเยาวชนเผยแผ่ธรรม” จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเปิดรับข่าวสารความรู้ด้านพุทธศาสนาจากสื่อมวลชน สัปดาห์ละ 1 – 2 ครั้ง โดยรับข่าวสารจาก โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต และ หนังสือพิมพ์ ตามลำดับ โดยใช้เวลาเฉลี่ยอยู่

ระหว่าง 1 – 30 นาที กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้เวลาพูดคุยเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนากับส่วนบุคคล เฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1 – 30 โดยพูดคุยกับสมาชิกครอบครัวมากที่สุด รองลงมา คือ ครู อาจารย์ พระสงฆ์ และเพื่อนตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารด้านพุทธศาสนาจากสื่อเฉพาะกิจ ปีละ 1 ครั้ง จากการฝึกอบรม นิทรรศการ และแผ่นพับเป็นส่วนใหญ่

อนุพงษ์ พูลพร (2552) ได้ศึกษาการเปิดรับสื่อและทัศนคติต่อการโฆษณาและการรณรงค์การเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางโทรทัศน์ของประชาชนในเขตอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย พบว่า ส่วนใหญ่เคยเห็นการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันจันทร์-วันศุกร์ และเห็นโฆษณาสัปดาห์ละ 3 - 4 วัน ส่วนใหญ่ในช่วงเวลา 22.00 - 24.00 น. ส่วนการเปิดรับการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันเสาร์-วันอาทิตย์พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยเห็นการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกครั้งที่อยู่โทรทัศน์ และเห็นการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ช่วงเวลา 22.00 - 24.00 น. รวมถึงเคยเห็นการรณรงค์การเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางโทรทัศน์ทุกวัน ในช่วงเวลา 22.00 - 24.00 น. ส่วนการเปิดรับการรณรงค์การเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางโทรทัศน์ในวันเสาร์ - วันอาทิตย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเคยเห็นการรณรงค์การเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางโทรทัศน์ทุกครั้งที่อยู่ ในช่วงเวลา 18.01 - 21.00 น. พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับ “เห็นด้วยปานกลาง” โดยกลุ่มตัวอย่างมีระดับ “เห็นด้วยมากที่สุด” ต่อการรณรงค์ที่นำเสนอภาพที่แสดงถึงผลเสียของการดื่ม แอลกอฮอล์ และมีความเห็นด้วยในระดับมากต่อรูปแบบการรณรงค์การ เลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่แปลกใหม่สร้างความเข้าใจ น่าติดตามชม

กิตติคุณ บุญเชื้อ (2548) ได้ศึกษาการศึกษาช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของพนักงานบริษัท แอลทีไอซี จำกัด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ และความสนใจทางการเมืองดี แต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ ผู้ตอบแบบสอบถามรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์ วิทยุ คนใกล้ชิด เพื่อนร่วมงาน หรือ หัวหน้างาน ตามลำดับ ช่องทางที่รับน้อยที่สุดคือ นิตยสารรายสัปดาห์เกี่ยวกับการเมือง ความรู้และความสนใจทางการเมืองไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง

บุษราคัม อินทสุก (2544) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจในการรับข่าวสารภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษ สถาบันราชภัฏลำปาง พบว่ากลุ่มตัวอย่างรับข่าวสารภาษาอังกฤษทุกสัปดาห์ และรับข่าวสารเกี่ยวกับข่าวบันเทิง และแฟชั่น ทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับข่าวสารภาษาอังกฤษในระดับมาก ได้แก่ ปัจจัยภายนอกจากเพื่อน และอาจารย์ ผู้สอน ปัจจัยภายใน จากแรงจูงใจด้านความต้องการ และทัศนคติที่มีต่อวิชาภาษาอังกฤษ และการรับข่าวสารภาษาอังกฤษ

กมล เครื่องนันทา (2552) ได้ศึกษา พฤติกรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ต่อการรับข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ เลือกใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการรับข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์ โดยเชื่อมต่อกับระบบอินเทอร์เน็ต ผ่านรูปแบบการเชื่อมต่อแบบ Wireless โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในการรับข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์ เลือกรับข่าวสารประเภทข่าวบันเทิงมากที่สุด ผ่านสื่อออนไลน์ประเภทกระดานข่าวของกลุ่มข่าว เว็บไซต์ที่เลือกรับข่าวสารมากที่สุดคือ www.sanook.com นำข่าวสารที่ได้รับไปใช้ประโยชน์เพื่อรู้เหตุการณ์ โดยผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกรับข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์สูงสุด คือ ตนเอง รับข่าวสารในช่วงเวลา 18:01 – 21:00 น. สถานที่ในการรับข่าวสาร คือ ที่พักอาศัย นอกจากนี้ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อวัตถุประสงค์ในการรับข่าวสาร เพื่อความบันเทิง ในระดับมาก โดยเลือกใช้บริการแหล่งข่าวสารโดยการค้นจาก Search Engine สูงสุด และปัจจัยที่มีความคิดเห็นในระดับมาก เป็นลำดับแรกต่อการเลือกรับข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์ คือ ความรวดเร็วของข่าวสาร โดยส่วนใหญ่รับ ข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์ทุกวัน ใช้ระยะเวลาโดยเฉลี่ยตั้งแต่ 1 – 2 ชม. และมีความคิดเห็นที่จะรับข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์ต่อไป